Biuletyn Polonistyczny

29.02.2020

Polski dramat ludowy (1945-1989)

Autor: Betkowska Jolanta
Dziedzina: Literaturoznawstwo
Instytucja: Akademia Pomorska w Słupsku
Miejscowość: Słupsk
Promotorzy: Sobiecka Anna
Recenzenci: Małgorzata Jarmułowicz, Maria Jolanta Olszewska

Pojęcie dramatu ludowego, stanowiącego temat niniejszej rozprawy, jest zagadnieniem wymagającym już na wstępie dookreśleń terminologicznych. Ryszard Górski, autor pracy *Dramat ludowy XIX wieku*, skodyfikował trzy warianty terminu: w znaczeniu tekstów widowisk ludowych, utworów pisarzy wywodzących się z ludu, oraz dramatów
o tematyce ludowej, której autorami są twórcy zainteresowani życiem i kulturą ludu, z reguły nie związani z nim pochodzeniem czy przynależnością społeczną, adresujący swoją twórczość do ogółu odbiorców. W pracy przyjęto definicję dramatu ludowego według trzeciego znaczenia. Przedmiotem rozważań uczyniono zatem sztuki podejmujące temat wiejski, bez względu na proweniencję autorów, przeznaczone do szerokiej recepcji.

Ramy czasowe pracy obejmują lata 1945-1989. Dramat ludowy stanowi wąski wycinek dramatu polskiego, poświęcono mu zaledwie dwie monografie i stosunkowo niewiele tekstów krytycznych. Prace: Górskiego *Dramat ludowy XIX wieku* (1969) i Marii Jolanty Olszewskiej *„Tragedia chłopska". Od W.L. Anczyca do K.H. Rostworowskiego. Tematyka – Kompozycja – Idee* (2001) oraz artykuł Józefa Ratajczaka *Dramat chłopski: krotochwila i tragedia* (1972) dotyczą głównie dramatu ludowego XIX i pierwszej połowy XX wieku. Olszewska sygnalizuje kierunki rozwoju dramatu ludowego po 1945 roku, Ratajczak zaś nakreśla okres socrealistyczny i omawia pokrótce sztuki Joanny Gorczyckiej oraz Teresy Lubkiewicz-Urbanowicz. Niniejsza praca zatem stanowi kontynuację badań Górskiego, Olszewskiej i Ratajczaka, uzupełniając okres 1945-1989 w całościowym opracowaniu polskiego dramatu ludowego. Ramy czasowe dysertacji wyznaczone zostały z dwojakiego powodu: okresu historycznego w dziejach Polski i specyfiki zmian dotyczących wsi w owym czasie, a także zasobu dramatów ludowych powstających od okresu socrealizmu, przez apogeum w latach siedemdziesiątych, po *Drzewo* Myśliwskiego z 1988 roku. Utwory te niejako towarzyszyły przemianom cywilizacyjnym i społeczno-ekonomicznym zachodzącym na wsi w okresie PRL-u,

od kolektywizacji, przez masowy awans społeczny mieszkańców wsi, do zaniku tradycyjnej wsi. Celem rozprawy jest więc próba całościowego ujęcia zjawiska polskiego dramatu ludowego w okresie od 1945 do 1989 roku.

Koncepcja pracy stworzona została w oparciu o typologię dramatu ludowego zaproponowaną przez Marię Jolantę Olszewską. Autorka *„Tragedii chłopskiej”* wpisała sztuki Joanny Gorczyckiej w odmianę rodzinnej tragedii ludowej oraz określiła trzy odmiany gatunku: socrealistyczny dramat ludowy (np. sztuki JanuszaWarmińskiego), współczesną balladę ludową (dramaty Lubkiewicz-Urbanowicz) i misterium ludowe (*Drzewo* Myśliwskiego). Olszewska zasygnalizowała też odmianę satyryczną dramatu ludowego w twórczości Edwarda Redlińskiego. Wskazówki zawarte w *„Tragedii chłopskiej”,* a także, po części, w syntezie Ratajczaka, wyznaczyły główne kierunki rozważań nad dramatem ludowym po 1945 roku. Metoda badań w dysertacji przyjęta została w wyniku namysłu nad wpływem przemian historycznych zachodzących w środowisku wiejskim, co znalazło wyraz artystyczny w dramatach ludowych badanego okresu. Wiodąca zatem stała się perspektywa procesu historycznoliterackiego, z uwzględnieniem przemian gatunkowych dramatu ludowego. Układ pracy nie odzwierciedla jednak *stricte* linearnego czasu historycznego, lecz, przyjmując go jako oś podstawową, obrazuje tematykę zawartą w omawianych dramatach. Rozdział pierwszy, mówiący o dramacie ludowym w socrealizmie, stanowi *ex definitione* zobrazowanie konkretnego, umiejscowionego w ścisłych ramach czasowych, zjawiska literackiego. Kolejne trzy rozdziały traktują dramat ludowy zgodnie z kryterium tematycznym, wyróżniając: ludową tragedię rodzinną związaną z procesem walki o ziemię, awans społeczny oraz różne realizacje ludowości. Rozdział ostatni, z pozoru osobny, poświęcony jest twórczości dramatycznej Wiesława Myśliwskiego.

Termin zakończenia pracy: 20.02.2020
Do pobrania:

- recenzja_dr_hab._M._Jarmułowicz_prof._UG.pdf
- recenzja_prof._dr_hab._M._Olszewska.pdf
- Streszczenie_J._Betkowska_Polski_dramat_ludowy_1945-1989.pdf

Linki:

- https://if.apsl.edu.pl/instytut-filologii/aktualnosci/zawiadomienie-o-obronie-rozprawy-doktorskiej

Słowa kluczowe: dramatologia, dramat polski 1945-1989, literaturoznawstwo